théma21
Theológiai Élet Ma a 21. Században
ISSN 3141-8058
thema21.hu

A fal nem épület

Kókai-Nagy Viktor
Debreceni Református Hittudományi Egyetem
Selye János Egyetem Református Teológiai Kar
ORCID: 0000-0002-2680-0896

Théma21 · I. évfolyam, 1. szám (2026) · 38–42.
Megjelent: 2026. június 29.
Licenc: CC BY 4.0

Absztrakt. Jellemző ránk, hogy két kategóriára osztjuk az emberiséget: „mi" és „ők", és az „ők", vagyis a másik csoport fenyegető „miránk" nézve. Az ember ezért nem csak fizikai, hanem lelki elválasztó falakat is épít, amelyekkel identitását kívánja megvédeni. Az Efezusi levél szerzője a zsidó- és a pogánykeresztyének viszályára célozva fejti ki, hogy az elválasztó falakat az ellenségeskedés hozza létre, az ellenségeskedés pedig a törvényeskedésen alapul. Ha „tételes parancsolatokhoz" kötjük az üdvösséget, máris újra elválasztó falakat építünk, semmissé tesszük Krisztus békítő művét és önkényesen kizárjuk a „másik" csoportot az üdvösségből. Egészen másféle építkezésbe kapcsolódhatunk be a Szentlélekre hagyatkozva, mondja Kókai Nagy Viktor. Belőlünk épülhet fel Isten hajléka, az egyház, ha a Szentlélekre hagyatkozunk. És úgy tűnik, itt a falak igen különlegesek, ugyanis ez az épület képes a növekedésre, tágulásra.

Kulcsszavak: Efezusi levél; elválasztó fal; ellenségeskedés; megbékélés; törvényeskedés; zsidókeresztyének és pogánykeresztyének; egyház; Szentlélek; keresztyén identitás

Az ember számára természetes, hogy falakat épít. Falak közé menekül az időjárás viszontagságai elől, falakat húz városai köré, és az ország határainak védelmét is gyakorta a falaktól várja. A fal tehát roppant hasznos találmánynak bizonyult az idők során, és könnyen megfeledkezünk róla, hogy az első falakat Káin építette (Gen 4,17). Ugyanakkor a Bibliát olvasó ember számára az sem kétséges, hogy önmagában a fal – bármilyen szilárd legyen is – nem ad valódi védelmet, lerombolható, a város bevehető és elpusztítható. De nem csupán a fizikálisan felhúzott és megerősített falakra igaz ez, hanem azokra a lelki elválasztó falakra is, amelyekkel identitásunkat kívánjuk megvédeni.

> „Emlékezzetek tehát arra, hogy ti egykor pogányok voltatok, úgynevezett körülmetéletlenek a körülmetéltek szerint, akik viszont azért nevezik magukat így, mert testükön emberkéz által körül vannak metélve. Ti abban az időben Krisztus nélkül éltetek, Izráel közösségétől elkülönítve, és mint az ígéret szövetségein kívül álló idegenek, reménység nélkül és Isten nélkül éltetek a világban. Most pedig Krisztus Jézusban ti, akik egykor távol voltatok, közel kerültetek Krisztus vére által. Mert ő a mi békességünk, aki a két nemzetséget eggyé tette, és az ő testében lebontotta az elválasztó falat, az ellenségeskedést, miután a tételes parancsolatokból álló törvényt érvénytelenné tette, hogy békességet szerezve a kettőt egy új emberré teremtse önmagában.Megbékéltette mindkettőt egy testben Istennel a kereszt által, miután megölte az ellenségeskedést önmagában,és eljött, békességet hirdetett nektek, a távoliaknak, és békességet a közelieknek.Mert általa van szabad utunk mindkettőnknek egy Lélekben az Atyához. Ezért tehát nem vagytok többé idegenek és jövevények, hanem polgártársai a szenteknek és háza népe Istennek.Mert ráépültetek az apostolok és a próféták alapjára, a sarokkő pedig maga Krisztus Jézus, akiben az egész épület egybeilleszkedik, és szent templommá növekszik az Úrban, és akiben ti is együtt épültök Isten hajlékává a Lélek által.” (Ef 2,11–22; RUF)

Az Efezusi levél is falról, épületről szól, miközben egy régmúlt példát hoz arra, milyen ellenségeskedés feszítette Krisztus gyülekezetét évezredekkel ezelőtt. Távolinak tűnik és kicsit érdektelennek is a mai bibliaolvasó számára a zsidókeresztyének és a pogánykeresztyének közötti különbségtétel, a körülmetéltség és körülmetéletlenség feszültsége a közösségen belül. De ezek a csoportosulások csereszabatosak. Tetszőlegesen behelyettesíthetőek liberálisokra és fundamentalistákra, gyengékre és erősekre, félénkekre és magabiztosakra. Nem a csoportosulások megnevezésén a lényeg, hanem azon, hogy miként reagálunk azon személyek jelenlétére a közösségeinkben, akik másként vélekednek bizonyos kérdésekről. Esetleg – talán nem túlfeszítve a szöveg rugalmasságát –, arról, miként viszonyulunk a minket körülvevő társadalomhoz, nagy szavakat használva: a világhoz, amiben élünk.

Zsidók és pogányok

Az Efezusi levelet nem Pál írta. Teológiai szakkifejezést használva, ez egy deuteropáli levél. Mit jelent ez? Semmiképpen nem jelent értékítéletet, mintha ez a szöveg kevésbé lenne hasznos vagy fontos, mint bármelyik másik újszövetségi irat. Semmiképpen nem jelent kritikát, az Efezusi levél tanításának szembeállítását az apostol hitelesnek tartott leveleivel. Egy dolgot jelent: elhelyezni a szöveget saját korában és pontosabban megérteni annak üzenetét.

Pál misszióját sokat támadták, mert Krisztus evangéliumával a pogányokat szólította meg, és kifejezetten hangsúlyozta, hogy a pogányok „alanyi jogon” tartozhatnak Krisztushoz. A legtöbb támadást pedig éppen azoktól a zsidóktól kapta, akik szintén Krisztushoz tartozónak vallották magukat, de úgy gondolták, hogy a pogányoknak először zsidóvá kell válniuk, hogy követhessék a Názáretit.

A legélesebben ez az ellentét a Galata levélben jelenik meg, ahol Pál azt veti a gyülekezet szemére, hogy a Krisztusban nyert szabadságot, a törvény nélkül, kegyelemből

elnyert üdvösséget veszélyeztetik azzal, ha magukra nézve kötelezőként tekintenek azokra a törvényekre, amelyek nem voltak képesek elvezetni a zsidókat sem az üdvösségre, hiszen egyedül a Krisztusba vetett hit bír üdvözítő erővel.[1]

Ezt ismerte fel Luther, amikor rádöbben, hogy csak a hit által üdvözülhetünk, és ez lesz a reformáció egyik legfontosabb alapvetésévé.

Az Efezusi levelet olvasva viszont egy egészen más kép tárul elénk. Itt már nem a zsidókeresztyénektől kell félteni a pogánykeresztyéneket, hanem éppen fordítva. A pogánykeresztyéneket szólítja meg a levél szerzője, hogy vegyék komolyan, az ellenségeskedés már nem lehet opció a közösségen belül, mert ezt az elválasztó falat Krisztus lebontotta. Immáron a pogánykeresztyének adják a gyülekezet többségét, vagyis már néhány évtizeddel későbbi helyzetet feltételezhetünk. Egyértelművé teszi ezt az is, hogy ez a közösség az apostolok és próféták által lefektetett alapra épül. Az apostolok ekkor már a múlt nagy alakjai, a próféták pedig az őket követő generáció tanítói. A levél szerzője pedig, aki bizonyosan ahhoz az iskolához tartozott, amit Pál alapított, a kialakult új helyzetben aktualizálja az apostol tanítását, intve a közösség többségét, hogy ne kövesse el ugyanazt a hibát, amit korábban a zsidókeresztyének. A törvényeskedésen alapuló ellenségeskedés óhatatlanul magában hordozza a veszélyt, hogy lesznek olyanok, akiket ezzel kizárnak az üdvösségből. Némelyeket megfosztanak annak a lehetőségétől, hogy elnyerjék a polgárjogot. Az érvelés szerint senkire nem tekinthetünk úgy, mint idegenre, vagy jövevényre a közösségen belül, mert polgártársaink ők.

Mi határozza ugyanis meg, hogy ki a jövevény és ki az idegen? A törvény, a tételes parancsolat – ez ad alapot az ellenségeskedéshez, amitől talán azt várjuk, hogy majd megvéd bennünket.

Múlt és jelen

Hogy érvelésével célt érjen, pogánykeresztyén olvasóinak egyértelművé teszi, egykoron Krisztus nélkül éltek és a törvények miatt elkülönültek Izraeltől. Egészen pontosan, nem tartozhattak hozzá, mert Izraelben egy pogány csak idegen, jobb esetben jövevény lehetett. Most viszont az egykor távol levők, vagyis ti, kedves olvasóim – írja a vélhetően zsidókeresztyén szerző – közel kerültetek, Izrael részévé válhattatok Krisztus vére által. Mert ő megbékéltette a két nemzetséget, vagyis a zsidókat és pogányokat egymással; halálával és feltámadásával lehetségessé vált, hogy közös úton járjunk. Ez pedig csak azért történhetett meg, mert lerombolta az elválasztó falat, ami nem más, mint az ellenségeskedés. Amit azáltal ért el, hogy az ellenségeskedésnek alapot adó törvényt eltörölte. A szöveg nem hagy kétséget afelől, hogy pontosan mire gondol annak szerzője, hiszen szó szerint ez olvasható itt: „parancsolatok törvényét a rendelkezésekben". Tehát itt nem pusztán a következmény válik semmissé, ami az ellenségeskedés, hanem minden, ami ezt lehetővé teszi. Krisztus váltságműve nem csupán a felépítményt, az emberek közötti ellenségeskedést bontja le – mert az

[1] Lásd: https://abibliamindenkie.hu/uj/GAL/3

újjáépíthető lenne –, hanem az ennek alapot adó törvényt, parancsolatokat és rendelkezéseket helyezi hatályon kívül. A megbékélést sem törvényekkel hozza el,[2] hanem azzal, hogy ő lesz az alapja ennek a békének: „mert ő a mi békességünk". És nem csupán az emberek közötti békét hozta el, hanem Istennel is megbékéltette az emberiséget, amelyhez mindannyian csatlakozhatunk, az eddig Izraeltől távol levők és a közeliek, a körülmetéltek éppen úgy, mint a pogányok. A gyülekezet levelünkben az üdvösség helye, amiben annak tagjai részesülnek a megbékélés ajándékában.

Az emberre mindig jellemző volt, hogy két kategóriában gondolkodott: mi és ők. A zsidóságban ez a két kategória a mi: zsidók és ők: pogányok voltak. A pogányoknál is megvolt ez a dualista szembeállítás, mi: civilizáltak – ők: barbárok. A zsidóság a Templom pusztulása után (Kr. u. 70), a nagy traumára adott válaszként azt az utat választja, hogy a Tórát és zsidó identitását megvédendő megerősíti ragaszkodását a törvényhez és annak parancsolataihoz. Majd a rabbik azt is szükségszerűnek érezték, hogy még ezeket a parancsolatokat is újabb rendelkezésekből húzott kerítéssel védjék meg.[3] Tehát éppen azt valósítják meg, amitől a levél szerzője óvott. Olvasóinak pedig azt tanácsolja, hogy ők ne kövessék el ezt a hibát, adják fel ezt a jól megszokott, bizonyosan megnyugvást adó és talán ideig-óráig működőképes falépítést. És az első időkben úgy tűnik, ezt sikerült is megvalósítani.

> „A többnemzetiségű és kultúrájú, lassan a barbárokat is magában foglaló közösségből a keresztyénség valóban egy népet formált. Itt valóban egy harmadik nemzetség, *tercium genus* jelent meg."[4]

Fal és templom

A keresztyénség saját gyökereitől szakad el, ha az ellenségeskedés falát választja, hiszen ez szükségszerűen parancsolatokon és rendelkezéseken fog nyugodni – vagyis azt alkotjuk meg ismét, ami ugyan emberi természetünkből adódik, ámde teljesen ellentétben áll azzal a megbékéléssel, amely a kereszten nyert megalapozást. Az Efezusi levél ettől óv bennünket. Ne kövessük el ugyanazt a hibát, amit az első generációban élő zsidókeresztyének elkövettek; és amit a történelem során számos alkalommal a magukat keresztyénnek nevező országok, közösségek is elkövettek.

Ha sikerül elfogadni és tudatosítani magunkban, hogy nem jövevények és idegenek, hanem a szentek polgártársai és Isten népe vagyunk, akkor egy új folyamat részesévé válunk, ami már nem a mi teljesítményünk, hanem történik velünk. Ennek a folyamatnak a bázisát nem a törvény adja, hanem az az alap, amelyet az apostolok és a próféták raktak le, és amelynek a sarokköve Krisztus maga, aki a harmonikus illeszkedést garantálja. Noha találkozunk azzal a véleménnyel, hogy az itt szereplő „sarokkő"-nek fordított kifejezés jelenthet zárókövet is, mondjuk egy boltív tetején,

[2] A megbékélés témájához részletesen lásd Kókai-Nagy Viktor, A megbékélés fogalma Pálnál, Studia Universitatis Babes Bolyai, 2020/1, 61–82 (https://www.academia.edu/43986634/A_megbékélés_fogalma_Pálnál) https://doi.org/10.24193/subbtref.65.1.04

[3] Lásd: https://zsido.com/fejezetek/megyeri-jonatan-bun-es-buntetes-ereny-es-jutalom/

[4] Szűcs Ferenc, Teológiai etika, Budapest, 1993, 92.

ez a jelentés kevésbé illeszkedik az alapkoncepcióba, amit itt levelünk szerzője képvisel. Hiszen éppen arról van szó, hogy az ellenségeskedés a törvényen alapul, ezt tette érvénytelenné és szerzett békét Krisztus új embert teremtve magában: a Krisztushoz tartozó embert. De a megbékélés nem az emberen, hanem magán Krisztuson nyugszik. A megbékélést a törvény nem volt képes elérni, ellenségeskedés épült rá, más alapra volt szükség, amelyet az apostolok és próféták fektettek le – de erre nem lettek volna képesek, ha a sarokkő nem lett volna már adott, ez szabott irányt, kiindulási pontot az alapnak, és ezen nyugszik stabilitása. Ez az alap pedig nem opcionális, hanem az egyetlen lehetőségünk (vö. 1Kor 3,10–15),[5] mert csak így képesek stabilan állni a falak.

Akkor most mégis kell falakat építenünk? Nem keveredik itt levelünk szerzője ellentmondásba? Valójában nem, hiszen van egy fontos különbség, itt mi magunk épülünk: „ti is együtt épültök Isten hajlékává a Lélek által". Mi magunk vagyunk a téglák ebben az épületben. Így válik érthetővé az a furcsa kijelentés is, hogy ez az épület, a szent templom képes a növekedésre.

Ebben a templomban pedig nincs létjogosultsága az ellenségeskedésnek, mint elválasztó falnak, mert a gyülekezet tagjainak identitása nem a törvényeken nyugszik, hanem azt a Krisztushoz tartozás határozza meg.

Így az ellenségeskedést igazolni képes törvény is elveszíti a jelentőségét, és azokra a védelmi vonalakra sincs valójában szükség, amelyeket a parancsolatok vonnának körénk. Minden szuverenitásunkat védő rendelkezés arról vall, hogy az, amit védeni próbál, valójában nem létezik, de legjobb esetben is meglehetősen romos állapotban van, összedőléssel fenyeget. Az ellenségeskedésben igazából az a félelem ölt testet, amely nem bízik saját hitében és hitelességében. Ez pedig törvényekkel nem korrigálható. Az ellenségeskedés és elkülönülés tehát a meggyengült identitás jele.

„A felelős élet nem a tiszta távolság erkölcse. Mindent meghatározóan Krisztus előtt vállalt részvétel abban a valóságban, amelyhez kötve vagyunk."[6]

Az ellenségeskedés falának felépítése nem segít a templom falán. Lássuk be, az ellenségeskedés elválasztó fala csalóka biztonságérzetet kölcsönöz csupán. Felesleges erőfeszítés és időpocsékolás. Nem az ellenségeskedés elválasztó falát kell felépíteni, hanem teljes nyugalommal a Lélekre hagyatkozni, aki által együtt épülünk Isten hajlékává.

[5] Lásd: https://abibliamindenkie.hu/uj/1CO/3

[6] Füsti-Molnár Szilveszter, Akinek mondja magát – és ami valójában, 4. (https://www.academia.edu/168391694/Aminek_mondja_magat_FMSz?email_work_card=view-paper)